Wydawnictwa „Oświaty“ Nr. 10.

928

SŁOWNIK PORTUGALSKO-POLSKI
KOLONISTY POLSKIEGO W BRAZYLJI.

Wpływ języka portugalskiego na język kolonistów polskich w Brazylji.

Porównawcze studjum językowe napisał
Józef Stańczewski
nauczyciel wędrowny »Oświaty«
a przedmową zaopatrzył Ks. Jan Rzymełka.

Czcionkami drukarni „Ludu“
Avenida dr. Jayme Reis 115.

Kurytyba — 1925 — Paraná.

Przedmowa.

«A kiedy mnie zaniesie los do obcej włości
I jak burza ptaszyną po świecie mną miota,
Nie mogę wytrzymać od wielkiej żałości,
Że mowy mej ojczystej znikła nuta złota,
I gdy jej dźwięk do ucha przypadkiem doleci,
To aż łza w mojem oku ze szczęścia zaświeci».

(Z pieśni: do mowy ojczystej).

W polskich domach to się mieści,
Mowy polskiej arka święta;
Póki w polskich komnat ściany,
Gwar obczyzny nie zawita,
Póty próg nasz nieskalany,
Póty Polska niezdobyta!

Fr. Morawski.

Po języku poznaje się narody — język decyduje o przynależności do narodu i do ojczyzny i skoro język zamiera i ginie, wtedy i człowiek wynaradawia się i ginie dla swojego narodu i ojczyzny. Języka nic nie zastąpi w zakresie przywiązania do ojczyzny — kraju swojego i swych przodków pochodzenia. Osadnictwo polskie w Brazylji, przerzucone w kraj tak odległy i pod tylu względami odmienny, jako wyspa na obcem morzu, wkracza już na drogę powolnego zatracania swojego języka, gubi mnóstwo jego wyrażeń, nie wnika już do jego głębin, i nie odczuwa jego ducha; nie wzrusza się też

głęboko ani słowem żywem ani wpływem czytanej książki. W Brazylji, z powodu odmiennego otoczenia, spostrzegamy u kolonistów a zwłaszcza młodszego (trzeciego) pokolenia, tak zwane «zapuszczenie języka», mnóstwem obcych wtrętów, koniecznych częstokroć ze względu na odmienne warunki życia, otoczenia i pracy. Wszystko to jest już początkiem, mniej lub więcej postępującej brazyljanizacji czyli wynarodowienia się. W jakim stopniu już postąpił ten proces, to o tem znakomite pojęcie daje nam niniejsza praca p. Józefa Stańczewskiego pod tytułem: Wpływ języka portugalskiego na język kolonistów polskich w Brazylji. Z prawdziwem zadowoleniem podjąłem się też przejrzenia, uzupełnienia i podania tej rozprawy (słownika) do druku.

P. Józef Stańczewski ukończył siedm klas niemieckiego gimnazjum na Pomorzu, gdy nagłe powstanie Polski a zwłaszcza najazd bolszewików w roku 1920, porwał go we wir zawrotnych wypadków i oderwał od ławy szkolnej, jak tylu innych młodzieńców polskich nie obojętnych na losy ojczyzny. Zrazu zaciągnął się do wojska polskiego, lecz jako niepełnoletni, razem z wielu innymi zapalonymi uczniami został odesłany do rezerwy wojska polskiego i z nią po krótkiej bitwie pod Działdowem przemaszerował przestrzeń od Torunia do Wilna ciągle wzdłuż granicy Prus wschodnich i Litwy, by nie dopuścić do ucieczki bolszewików na teren pruski po bitwach pod Radzyminem, Makowem i Nasielskiem. Zwolniony z wojska nie wraca już na ławę szkolną, lecz poświęca się pracy w sadownictwie polskiem. W połowie 1921 roku zjeżdża do Brazylji a w roku 1923 zostaje sekretarzem «Oświaty» i uczy przez czas pewien w szkole w Santa Leopoldina pod Castro. W roku 1924 obejmuje posadę nauczyciela wędrownego «Oświaty» na stan Santa Catharina i osiada w Rio Vermelho, a w roku

1925 w Bateias de baixo. W obu miejscowościach prowadzi szkołę dzienną i wieczorną. Zajęcie w sekretarjacie «Oświaty», liczna korespondencja i wyjazdy, a zwłaszcza dwuletnia praktyka szkolna i obcowanie z kolonistami w licznych osiedlach, dało wiele sposobności p. Stańczewskiemu do poznania ich języka i napisania tej pracy, jako owoc czteroletnich badań i dociekań w zacisznem i ustronnem życiu kolonjalnem.

Odnośnie do samej pracy względnie «słownika kolonisty polskiego», mogę dodać tylko kilka uwag o przyczynach tej «portugalsko-polskiej» mieszaniny językowej w Brazylji.

Koloniści nasi napływali do Brazylji w szeregu lat z różnych dzielnic Polski. Przychodzili z różnych warunków materjalnych i z różnych warstw społecznych. Przybywali w największej liczbie ubodzy fornale, parobcy i małorolni z ludności wiejskiej. Pod względem zależności politycznej przybywali z wszystkich trzech zaborów. W olbrzymiej części analfabeci, masa bierna, niezmiernie wrażliwa na nowe warunki kraju, otoczenia, zależności, zajęcia i t. d. Pozbawieni przewodników — inteligentów, mieli zaledwie nielicznych i obciążonych nadmierną pracą księży za doradców i nauczycieli, którymi bardzo często byli rozumniejsi koloniści. Nowe warunki życia, wspaniała przyroda Brazylji musiała uderzyć na te umysły pierwotne całą skalą nowych wrażeń i wpływów. Brazylja nie pochłania tak prędko emigrantów pod względem narodowym jak Stany Zjednoczone Północnej Ameryki, gdyż życie na zacisznej, ustronnej i głuchej kolonji brazylijskiej wytwarza konserwatyzm i zachowawczość form życia polskiego, które tutaj bardzo powolnym ulegają zmianom w obyczajach i zwyczajach. Jedynie język musiał się dostosować do zmienionych warunków życia, gdyż zapas słownictwa polskiego okazał się niewystarczający. Język jest zbyt wier-

nym towarzyszem człowieka, by na nim nie miały się odbić zmiany zaszłe w kulturze lub życiu jego. Na obczyźnie też poznaje dopiero człowiek, jakiem mnóstwem korzonków tkwi język każdego narodu w jego ziemi, przyrodzie i rodzaju pracy. Mimo bardzo obfitego zawodowego słownictwa polskiego, zwłaszcza rolnego, łowieckiego i przyrodniczego, wystąpiły jednak w Brazylji na jaw wobec zupełnie odmiennej przyrody liczne braki języka naszego i kolonista nasz rzucił się z konieczności do zapożyczeń z języka brazylijskiego, które przekształca na swój sposób jak mu się wydaje prościej i wygodniej. W ten sposób wytworzył g w a r ę p o l s k o - b r a z y l i j s k ą przystosowaną do polskiej wymowy. Trzecie pokolenie, które obecnie wchodzi w życie czynne, szafuje już obficie temi spolszczonemi zapożyczeniami. A więc trokuje (trocar — zmieniać) pieniądze, kapinuje (capinar — plewić) w polu i ogrodzie, kobruje (cobrar — ściąga należytość) pieniądze, idzie na merkadę (mercado — targ), wita się z kumpadrem (compadre—kumoter), despaszuje (despachar—wysyłać) list, robi fawor (favor — przysługę), urządza fity (fita — figiel nieprawdopodobny), pali fum (tytoń), pije z garafy (butelka), nakłada kabrestę (uzdę) i bije arejadorem lub sikotem (batem) konia, namoruje (kocha) dziewczynę, respejtuje (poważa) rodziców, chodzi w szynelach (chinellos—pantofle), zgastował (gastar — spotrzebował) wszystko i pronto (gotów), ma w pokoju luszo (luxo — dostatnio), mansuję (ułaskawia) konia i t. d.

Na kolonjach mówią ludzie śmiało tą mięszaniną, zwłaszcza dzieci do rodziców; w mieście natomiast wstydzi się młodzież takiej wymowy i tylko z musu radzi sobie takim językiem z polakiem, który ich nierozumie. Pospolicie miejska młodzież polska mówi przeważnie po brazylijsku, choć i ten język pozostawia u niej wiele do życzenia, jeżeli

wyszedł z takiego skażonego brazyljanizmami środowiska. Pokolenie trzecie stojące na przejściu jest pożałowania godne; zagubiło wiele z własnego języka a pozyskało z grubsza język obcy. Niestety, niepodobna usunąć tych naleciałości u młodzieży; gazet polskich prawie nie czyta, do polskich szkół chodziła za krótko, więc biernie trzeba się przyglądać tej brazyljanizacji. Tylko sprawy religijne i kościelne odbywa jeszcze ściśle w języku polskim. Zwarty obszar językowy, jak w Polsce, utrzymuje i wykształca język; rozprószenie przeszło stutysięcznej kolonji polskiej od Rio Grande do Sul do Parany, a więc na przestrzeni Kraków—Wilno, zaciera zwolna odrębność narodową i sprowadza zniekształcenie i zanik pięknego języka ojczystego. W jakiej mierze już ten proces postąpił, to nam pokazuje piękna i mozolna praca p. Stańczewskiego, który pierwszy obdarzył nas takiem porównawczem językowem studjum i odpowiednim słownikiem.

Ksiądz Jan Rzymełka C. M.

I. Wstęp — Mieszanina gwar polskich.

Nowoprzybywającemu do Brazylji rodakowi podpada w rozmowie z kolonistami polskimi, a zwłaszcza już tu urodzonymi, odmienna ich wymowa i bogactwo słów używanych w starym kraju w niektórych tylko okolicach, albo nieznanych zupełnie językowi polskiemu jakim posługuje się nasz naród w Europie. Badając bliżej przyczyny tego objawu, zauważy, że większość kolonistów pochodzenia polskiego mówi już odmienną gwarą, czyli tak zwanem «narzeczem polsko-brazylijskiem».[1])

Jest to rzeczywiście rodzaj gwary, gdyż składa się nietylko z wyrazów, zaczerpniętych z różnych djalektów i narzeczy polskich lub przyswojonych z języka zaborców, zwłaszcza niemieckiego, lecz także i licznych słów, zapożyczonych albo już spolszczonych z portugalszczyzny, urzędowego języka Brazylji.

Mieszanina gwar polskich.

Różne są przyczyny powstania tego narzecza polsko-brazylijskiego. Bezsprzecznie najważniejszą rolę odgrywa tu mieszanina gwar i djalektów polskich, odbywająca się jeszcze i dzisiaj, powoli co prawda ale stale. Doprowadza ona do tego, że z czasem zatrą się zupełnie różnice dzielnicowe, wyniesione przez emigrantów z dawnych zaborów Polski. Wspólna dola i niedola tych wychodźców, pochodzących częstokroć z przeciwległych krańców sta-

1) T. Jaczewski, Parę uwag o języku polskim w południowej Brazylji, «Świt» — 1923.

rej Ojczyzny, jak Galicjan i Kaszubów, Górnoślązaków lub Wilnian [1]), o których wiadomo przecież że mówią przeważnie dość odrębnem narzeczem polskiem — wpłynęła ogromnie na kształtowanie się języka polskiego w Brazylji. Do wyrazów, powstałych z tej mieszaniny należy n.p. używane powszechnie słowo «babuś» zamiast dziadek, flaka zamiast flak i inne.

Istnieją coprawda kolonje polskie, gdzie większość mówi jeszcze swojem narzeczem, jak n p. kolonja Sta Candida pod Kurytybą na której osiedlili się prawie sami Górnoślązacy, lecz należy to już do wyjątków. Inne kolonje, mieszane zarzuciły już dawno odrębne djalekty i posługują się tylko wspólnym narzeczem polsko-brazylijskiem. Do takich należą n.p. kolonje położone w północnej Santa Catharinie, jak Bateias de baixo, Rio Natal, Rio Vermelho, Fragosos i inne.

Młodsze pokolenia, już tu urodzone, zatraciły zupełnie poczucie odrębności i — o ile nie utonęły w portugalszczyźnie albo niemczyźnie — to mówią już tylko wspólnym językiem, przeplatanym mniej lub więcej portugalszczyzną brazylijską, bo trzeba wiedzieć, że djalekt brazylijski różni się znacznie od języka literackiego Luzytanów (Portugalczyków).

Wpływ języków obcych.

W narzeczu polsko-brazylijskiem plącze się dużo słów niemieckich, wyniesionych po części z b. zaboru pruskiego przez t. zw. «prusaków» [2]) po części zaś już tu nabytych przez stykanie się z kolonistami pochodzenia niemieckiego. Naród polski na Pomorzu zwłaszcza i Górnym Śląsku, przyswoił so-

---

1) Porównaj K. Nitsch, o języku polskim, Kraków — 1921.

2) Mieszkańcy Prus Zachodnich i Wschodnich.

bie mnóstwo wyrazów niemieckich. Niektóre jak n.p. termina rzemieślnicze, wojskowe i techniczne, weszły z biegiem czasu jako cenny nabytek do słownictwa polskiego. Inne, a tych jest więcej, zanieczyszczają język polski i powinny być wyrugowane, co jednak będzie możliwem dopiero u nowych pokoleń; starsze zanadto się z niemi obyły, aby mogły je odrazu porzucić.

Wychodźcy polscy z Prus nietylko nie zagubili owych germaniźmów ale pod wpływem emigracji niemieckiej nabyli jeszcze dużo nowych. Wpływowi temu ulegli także Polacy, pochodzący z innych dzielnic Polski. Najwięcej objawia się ten wpływ niemczyzny na kolonjach, położonych wśród osad niemieckich albo w ich pobliżu, jak n. p. Warnow, Sandweg — Polackia, São Bento i inne.

Istnieją więc dwie grupy wyrazów, zapożyczonych z niemczyzny: 1) wyniesione z Europy i 2) nabyte w Brazylji. Do pierwszej grupy należą n. p.: szyf (Schiff — okręt), glaska (Glas — szklanka) taska (Tasse — filiżanka,) cajch (Zeug — materja) sztrasa (strasze — ulica, droga), pytrych (Petroleum — nafta) i t. p.; do drugiej grupy zaś należą n. p. tyfa (Tiefe — dolina w górach), tyger (Tiger — tygrys braz.), tygerkac (Tigerkatze — dziki kot braz.) flancunek (Pflanzung — plantacja i t. p.

Wpływ języka rosyjskiego objawia się na niektórych spólszczeniach z języka portugalskiego. Tak n. p. wyraz feitór spolszczyli nasi Rodacy z b. Kongresówki na frejtor, a governo na gubernja.

Wpływ języka włoskiego jest nieznaczny, po pierwsze, że język polski i tak już posiada mnóstwo wyrazów pochodzących z włoskiego, a po drugie, że Włosi prędzej się wynaradawiają w Brazylji niż Polacy. Młodsze pokolenia włoskie szybko zatracają język ojczysty na rzecz portugalskiego z powodu bli-

skiego pokrewieństwa rasowego. Zdarza się często w rodzinach włoskich, że rodzice do dzieci przemawiają po włosku, a te odpowiadają wyłącznie po portugalsku. Dzieje się to także już i w rodzinach polskich; wpływa na to bardzo szkoła brazylijska.

Wpływ portugalszczyzny.

Największy jednakowoż, bo stały wpływ wywiera na kształtowanie się języka polskiego w Brazylji portugalszczyzna. I wpływ ten wzrasta z każdem dniem wobec nowych pokoleń polskich t. zw. «polono-brazyljan», którzy po części kształcą się w szkołach rządowych, a te pracują usilnie nad zlaniem obcych narodowości, lub też służą w wojsku brazylijskiem albo w urzędach stanowych i federalnych, a pozatem wzrastają w atmosferze brazylijsko-amerykańskiej, która pochłania ich coraz więcej ze stratą dla narodowości polskiej. Kończy się to zwykle zarzuceniem języka ojczystego a z nim i charakteru polskiego i właściwości polskich.

Brazylizacja języka u tutejszego wychodźtwa postępuje bardzo szybko. Zaledwie 50 lat kolonizacji polskiej, a już Kolonja nasza przyswoiła sobie przeszło 1000 wyrazów portugalsko-brazylijskich, których już nikt nie wyruguje z użycia powszechnego, po pierwsze dlatego, że wpływ szkoły i kościoła polskiego jest za słaby, a po drugie że większości tych wyrazów nie można wcale zastąpić wyrazami polskimi.

Lud nasz, osiedlając się wśród rodowitych Brazyljan, uczył się poniekąd dopiero od nich uprawy roli na sposób tutejszy, bo system europejski nie nadaje się do klimatu brazylijskiego. Brazyljanie leśni — kabokle, najbliżsi sąsiedzi polaków używali do uprawy roli systemu motykowego i kopaczkowego, a nie pługowego. I nasi więc przyswajali sobie ich wyrazy i wymowę, przystosowując ją do

ucha polskiego. Do najpierwszych wyrazów, przyswojonych z portugalszczyzny, należą np.: fižon, milja, fak, fojsa, rossa, rossować, fojsować, past, portrera, kana, no i wszelkie nazwy z fauny i flory brazylijskiej, w które Brazylja tak obfituje.

W ostatnim wypadku język portugalski jest tylko pośrednikiem, bo większość nazw roślin i zwierząt pochodzi z poszczególnych języków indjańskich, zwłaszcza szczepów Tupi i Guarany, jak n. p. kutija (G. acuti), kłati (G. cuati), tatu (G. tatuetê), szakutyna (G. jacutin), żakare (Guarany: jacare) i inne.

Pod wpływem rozwijających się stosunków handlowych powstają spolszczenia jak: wenda, wentyn, kruzada, pataka, karosa, kalgier, alkier, pipa, kwarta i t. d.

Stykanie się z urzędami i współpraca polityczna zrodziły następujące wyrazy: selo, selować, kolektoryja, żuisdirejto, kadeja, multa, multować, karta, rekonjesymento, talą, tabelją, żurada i t. p.

Bliższe zetknięcie się z kaboklami, poznanie ich trybu życia, zwyczajów i zabobonów, przyniosły słowa jak: festa, fogieta, kanzika, pipoka, manżola, lubizomeń, bojtata i inne.

Ci, którzy służyli w armji brazylijskiej, wynieśli po skończonej służbie także liczne zapożyczenia jak n. p. pagamento, kwartel, głarda, koronel, kabo, pernejry, i t. p.

Dzieci, uczęszczające do szkół rządowych, spolszczyły już następujące wyrazy: kaderneta, kaneta, tinta, grupo, normalista, i t. p.

Powoli nabytki te zaczęły się dostosowywać do wymowy polskiej i przenikały do ogołu. Proces ten trwa i nadal i będzie trwał póty, póki Polacy będą mieszkać w Brazylji.

Proces polszczenia.

Ciekawy jest przebieg polszczenia wyrazów, zapożyczonych z portugalskiego języka. Jeżeli np. dany wyraz kończył się na **a**, zatrzymał je i nadal z tem, że przechodził na rodzaj żeński, jeśli w portugalskiem był rodzaju męskiego. Przykłady: araara, ariba, goimba, inga. Ale i mnóstwo innych słów, kończących się na **o** lub **e**, traciło te końcówki, zamieniając je na a i co pozatem idzie na rodzaj żeński, gdyż prawie wszystkie wyrazy portugalskie na **o** jak i większość na **e** są rodzaju męskiego. Przykłady: korwa, balaja, buera, pinjera, pata, milija; alfineta, malejta, jama. Często i wyrazy zakończone na spółgłoskę, otrzymywały a jak n. p. kaskawela.

Liczne inne słowa portugalskie, kończące się na **a**, **o**, **e** albo na jakąś spółgłoskę, zwykle, **l** **m**, i **n**, odrzucały je zupełnie i przechodziły na rodzaj męski, o ile poprzednio były rodzaju żeńskiego. Przykłady: kaszas, kangaj, batat, barat; kamp, kajszer, anzik, karyż, fum; alkier, ajp.

Końcówkę **ão**, **ã** i t. p. zamieniano na an, on. Przykłady: plansion, azejton, stacyjon, eskrewon, kapon, patakon, lejlon. Niektóre otrzymywały końcówkę **ung** jak n. p. portung. Inne jeszcze zatrzymały swoje pierwotne brzmienie, podobne do polskiego **ą**, jak n. p. sertą tabelją, puszerą, lejlą, ale już w przypadkowaniu tracą je na rzecz końcówki **on** albo **un**. Przykłady: do tabeljona, w sertonie, tywalentonie (zabijako). Słowo puszerą istnieje także w odmianie: puszerunek.

Często te wyrazy spolszczone otrzymują nową końcówkę albo odrzucają starą, przez co powstaje nowe słowo, jakoby stare słowo się już zużyło i trzeba je było zastąpić nowem, zgodnie z teorją

Proces polszczenia.

Ciekawy jest przebieg polszczenia wyrazów, zapożyczonych z portugalskiego języka. Jeżeli np. dany wyraz kończył się na **a**, zatrzymał je i nadal z tem, że przechodził na rodzaj żeński, jeśli w portugalskiem był rodzaju męskiego. Przykłady: a r a a r a, a r i b a, g o i m b a, i n g a. Ale i mnóstwo innych słów, kończących się na **o** lub **e**, traciło te końcówki, zamieniając je na a i co pozatem idzie na rodzaj żeński, gdyż prawie wszystkie wyrazy portugalskie na **o** jak i większość na **e** są rodzaju męskiego. P r z y k ł a d y: k o r w a, b a l a j a, b u e r a, p i n j e r a, p a t a, m i l i j a; a l f i n e t a, m a l e j t a, j a m a. Często i wyrazy zakończone na spółgłoskę, otrzymywały a jak n. p. k a s k a w e l a.

Liczne inne słowa portugalskie, kończące się na **a**, **o**, **e** albo na jakąś spółgłoskę, zwykle, **l m**, i **n**, odrzucały je zupełnie i przechodziły na rodzaj męski, o ile poprzednio były rodzaju żeńskiego. P r z y k ł a d y: k a s z a s, k a n g a j, b a t a t, b a r a t; k a m p, k a j s z e r, a n z i k, k a r y ż, f u m; a l k i e r, a j p.

Końcówkę **ão**, **ã** i t. p. zamieniano na an, on. P r z y k ł a d y: p l a n s i o n, a z e j t o n, s t a c y j o n, e s k r e w o n, k a p o n, p a t a k o n, l e j l o n. Niektóre otrzymywały końcówkę **ung** jak n. p. p o r t u n g. Inne jeszcze zatrzymały swoje pierwotne brzmienie, podobne do polskiego **ą**, jak n. p. s e r t ą t a b e l j ą, p u s z e r ą, l e j l ą, ale już w przypadkowaniu tracą je na rzecz końcówki **on** albo **un**. P r z y k ł a d y: d o t a b e l j o n a, w s e r t o n i e, t y w a l e n t o n i e (zabijako). Słowo puszerą istnieje także w odmianie; p u s z e r u n e k.

Często te wyrazy spolszczone otrzymują nową końcówkę albo odrzucają starą, przez co powstaje nowe słowo, jakoby stare słowo się już zużyło i trzeba je było zastąpić nowem, zgodnie z teorją

prof. J. M. Rozwadowskiego, [1]) który stwierdza, że lud po pewnym czasie zamienia stary wyraz na podobny albo przelewa jego znaczenie na zupełnie nowe słowo. Przykłady: fum, fuma, pinjor, pinjera biszek, biszo, biszka.

Reszta rzeczowników pozostała niezmieniona, z wyjątkiem rodzaju, który z męskiego najczęściej przechodził na żeński albo też niejaki. Przykłady: froges, elisir, favor, sede, parte, brin, abakaszi, estado, fijado, gizado

Przymiotniki przybierały zwykle końcówki polskie, jak n. p. estranżerski, kabuklerski, estadoalny, federalny i inne.

Przysłówki pozostały niezmienione; jest ich zresztą bardzo mała ilość. Przykłady: pronto, limpo, apurado.

Czasowniki, o ile zostały spolszczone, kończą się zawsze na ować. Jest to zresztą objaw powszechny; w każdym bowiem języku otrzymują wszelkie nowe czasowniki końcówkę pierwszej odmiany (konjugacji). Przykłady: telefonować, telegrafować, tèlèphoner, tèlègrapher, telephonieren, telegraphieren. Więc i tutaj: rossować, gastować, trokować, remować, kobrować, puszować. Czasowniki te przybierają także wszelkie przyimki polskie, przez co można je już uważać jako zupełnie spolszczone. Przykłady: strokować, zgastować, skobrować, opindokować.

ZMIANA CZŁONÓW.

Spolszczając niektóre rzeczowniki zmieniano je znacznie albo też zupełnie, tak iż sami Brazyljanie nie odnaleźliby w nich swych wyrazów orygi-

---

[1]) Kwartalnik Filozoficzny, 1922, nr. 1 (Zjawisko dysautomatyzacji i tendencja energji psychicznej).

nalnych. Do ostatniej grupy należą zwłaszcza: jaszulina, szakutyna, liwerunek, pesyk, szaraka, margareta, szakabamba i t. d.

Przy innych pozmieniano tylko pewne litery i tak zamiast t, dodano d, zamiast c (k) — g, zamiast l — r, albo też j (lh). Przykłady: dukan, dziukan, gazemira, graja, paja. Działo się, też i odwrotnie, jak świadczy o tem słowo liwerunek, w którem oryginalne **r** zamieniono na **l**. Objawia się w tem wpływ kaboklów, którzy często przekręcają wyrazy portugalskie i stworzyli już sobie tem samem odrębny djalekt. Doskonałym przykładem jest samosłowo kabukier, które powstało z caboclo. Podobnie powstały sarto z salto, pajor z paiol, paja z palha i liczne inne.

Często lud nasz przesunął niektóre litery albo dodał zupełnie nowe. Przykłady: bugier z bugre, linija z linha, largato z lagarto, milija z milho, makułka z macuco

NOWE ZNACZENIE.

W niektórych wypadkach koloniści polscy obdarzyli jakieś słowo portugalskie zupełnie nowem znaczeniem, i tak wyraz klima oznacza chorobę ankylostomozy i jest rodzaju żeńskiego, podczas gdy w portugalskiem clima oznacza tylko klimat i jest rodzaju męskiego.

Podobnie postępują z wyrazami polskiemi. Słowo borsuk n. p służy w Polsce dla oznaczenia pewnego gatunku ssaków z rodziny kunowatych (Meles taxus); W Brazylji zaś nazywają borsukami albo borcuchami pancerniki (Dasypodidae).

NOWOTWORY POLSKIE.

Często dany wyraz brazylijski albo jego spolszczenie nie wystarczyło do oznaczenia przedmiotu albo stanu osoby, którego i w polskiem nie można

było oddać. W takich wypadkach lud polski poradził sobie w ten sposób, że stworzył z starego członu nowy wyraz na sposób polski. I tak powstały: z wenda — wendziarz, z barejra — barejrarz, z proza — prozować, kamra (camara) — kamerski, z fois — fojsować, z imbuja — imbujowy, z pinjor — pinjorowy i t. p. Oryginalne nadzwyczaj nowotwory przedstawiają: bananiok, kumpaderstwo albo takie kurjozum jak karotrzcina lub pijunksy,

LUZYTANIZMY.

Wpływ języka portugalskiego objawia się także w budowie zdań i wogóle w całej frazeologji ludu polskiego w Brazylji.

Zwroty jak »to kosztuje bardzo« w znaczeniu »to jest bardzo trudne«, albo »to nie da« zamiast «nie można» słyszy się bardzo często. Zamiast «śniło mi się o tobie» mówią «śniłem z tobą» (sonhei com tigo); zamiast «liczę lat tyle i tyle» mówią «robię tyle lat; zrobiłem lat tyle» (fazer annos).

Są to «luzytanizmy», o ile je tak można nazwać.

Dalsze przykłady wpływu portugalszczyzny na kształtowanie się języka polskiego w Brazylji wykaże załączony słowniczek wraz z dodatkiem.

II. Słowniczek wyrazów, zapożyczonych z języka portugalskiego w Brazylji.

A. Najważniejsze skróty.

adj. adjectivum, przymiotnik.
adv. adverbium, przysłówek.
bot. botanika, nauka o roślinach.

braz. brazylijski.
dim. diminutivum, forma zdrobniała.
ent entomologja, nauka o owadach.
erp. erpetologja, nauka o płazach i gadach.
etnol. etnologja, nauka o ludach.
f. femininum, rodzaju żeńskiego
fam. familiarne, używane w mowie potocznej.
folkl. folklorystyka, nauka o podaniach i wierzeniach ludu.
frazeol. frazeologja, nauka o zdaniach, wymowie i przysłowiach.
gat. gatunek.
h n historja naturalna, nauka o przyrodzie.
icht ichtyologja, nauka o rybach.
m. masculinum, rodzaju męskiego.
min. mineralogja, nauka o minerałach.
n. neutrum, rodzaju niejakiego.
offic. officinalis, o właściwościach leczniczych.
orn. ornitologja, nauka o ptakach.
pat. patologja, nauka o chorobach.
pl. plural, liczba mnoga.
pl. tant. plurale tantum, słowo używane tylko w liczbie mnogiej.
polit. polityka.
p. p. participium passivum, imiesłów bierny.
v. a. verbum activum, słowo czynne
v. r. verbum reflexivum, słowo zaimkowe.
zool. zoologja, nauka o zwierzętach, specjalnie ssakach.

B. Objaśnienia.

Słowniczek jest tak ułożony, iż najpierw podany jest wyraz spolszczony, następnie jego znaczenie potem wyraz źródłowy z portugalskiego, a na końcu bliższe objaśnienie naukowe, o ile takowe było możliwe. Samogłoska o tłustym druku w wyrazie spolszczonym oznacza akcent. O ile akcent w wy-

razach spolszczonych i portugalskich nie jest podany, to pada jak w polskim języku zawsze na zgłoskę przedostatnią czyli drugą od końca wyrazu.

C. Słowniczek.

A.

abakate, m. owoc braz., abacate, m. (bot Persea gratissima).

abacaszi, m. najlepszy gatunek ananasu, abacaxi, m. (bot. Bromelia ananas).

abobra, f. gat. dyni, abóbora, f. (bot. Cucurbitaceae).

agiljada, f. kolec, często stalowy, dla popędzania wołów, aguilhada, f.

ajp, m. maniok słodki, aipim, m. (bot. Mannihot seu Jatropha Aipim).

alfafa, f. lucerna, alfafa, f. (bot. Medicago sativa).

alfandega, f. urząd celny, alfandega f.

alfineta, f. szpilka, spinka, alfinete, m.

alfinetka, f. dim. od alfineta.

alikrim, m. 1) dziki rozmaryn, alecrim, m. (bot. Ledum palustre; Hypericum laxiusculum); 2) gat. drzewa braz. (bot. Leguminosae).

aljado, m. sprzymierzeniec, alliado, m. (aljant z wojny światowej)

alkier, m. rodzaj miary, alquéire, m. (40 litrów; 4,5 morga; 2,5 ha)

almofadinja, m. i f. strojniś, elegant, strojnisia, zalotnica, almofadinha, m. i f.

alwera, f. gat. drzewa braz. aroeira, m. (bot. Terebenthaceae; Schinus).

amadrinjador, m. pomocnik ułaskawiacza koni, amadrinhador, m.

amejsia, f. patrz pod amejsza.

amejsza, f. rodzaj śliwki a m e i x a, f. (bot. Rosaceae, Prunophora).

amofadinja, m. i f. patrz pod almofadinja

anta, f. tapir, a n t a, f. (zool. Tapirus terrestris seu americanus).

anzik, m. gat. drzewa braz, a n g i c o, m. (bot. Leguminosae; Acacia angico).

apista, f. zer dla kanarków, a l p i s t a, f.

apolisa, f. bony, wydawane przez rząd urzędnikom państwowym zamiast gotówki, a p ó l i c e, f.

apurado, adv. zanadto, przeholowane, a p u r a d o, p. p.

aranja, f dwukółówka, lekki wózek dwukołowy, a r a n h a, f.

arapoka, f. gat. drzewa braz. a r a p o c a, f. (bot. Galipça rubra).

araponga, f. jemiołucha braz. a r a p o n g a, m. (orn. Chasmorhynchus variegatus).

arara, f. gat. papugi a r a r a braz. m. (orn. Aras.)

arariba, f. gat. drzewa braz. a r a r i b à, m. (bot. Rubiaceae; Centrolobium).

arasa, f. gat. drzewa braz. a r a ç à, m. (bot. Myrtaceae, Psidium araça).

arejo, n. uprząż na konia braz. a r r e i o, m.

ariba, f. patrz pod arariba.

ariranja, f. gat. wydry braz. a r i r a n h a, f. (zool. Lutra brasiliensis)

arjador, m. pręt na konia dla jeźdźców, a r r e i a d ó r, m.

armazyń, m. śpichrz, skład, a r m a z e m, m.

aroba, f. rodzaj miary, a r r o b a, f. (15 kg.)

aruruta, f. gat. rośliny braz. a r a r u t a, f. (bot. Maranta arundinacea).

arut, m. patrz pod araruta.

arutowa, mąka—mączka z korzeni aruruty, wy-

rabiana na sposób fabrykacji mączki kartoflanej.

ąsa, f. jaguar, o n ç a, f. (zool. Felis onza seu Leopardus onza)

asejo, n. zabezpieczenie rosy lub boru od ognia zapomocą pasa—strefy wyczyszczonej z roślin ziemi, a s s e i o, m.

asejro, m. patrz pod asejo, a s s e i r o, m.

atrazować się, v. r. spaźniać się (o pociągu), a t r a s a r - s e, v. r. (ficar atrazado)

awenida, f. aleja, a v e n i d a, f.

azejtony, m. pl. oliwki zaprawione, a z e i t à o, m.

B.

badana, f. nakrywka skórzana lub wełniana na siodło, b a d a n a, f.

bagasa, f. odpadki przy fabrykacji artykułów spożywczych, b a g a ç o, m.

bagier, m. gat. ryby braz., b a g r e, m. (icht. Silurus glanis).

bagl*a*l, m. koń zdziczały, b a g u a l, m.

baj, m. koń maści żółtawo-popielatej, b a i o, m.

bajl, m. bal, zabawa taneczna, b a i l e, m.

bajtaka, f. patrz pod majtaka.

balaja, f. kosz bez pałąka (bez uszu), b a l a i o, m.

balza, f. prom na rzece do przewożenia, b a l s a, f.

banan*a*l, m. plantacja bananów, b a n a n à l, m.

bananeiro, m. handlarz (uliczny) bananami, b a n a n e i r o, m.

bananiok, m. dziki kierz banana, b a n a n e i r a b r a v a, f. (bot. Musae).

bandejra, f. sztandar, chorągiew, b a n d e i r a, f.

banjada, f. trzęsawisko, moczar, b a n h a d o, m.

baranka, f. brzeg, b a r a n c a, f.

barat, m. gat. naczyńka, beczułka na masło, kakerlaka braz., b a r a t a, f. (ent. Blattidae).

barbakwa, m. suszarnia herwy (system ulepszony), b a r b a q u á, m.

barbaridade, n. fam. «straszna rzecz», b a r b a r i d a d e, f.

barbejro, m. fryzjer balwierz, b a r b e i r o, m.

barbikaszo, n. rodzaj uździennicy, b a r b i c a c h o, m.

barejra f. barjera, granica celna, b a r r e i r a, f.

barejrarz, m. celnik, b a r r e i r e i r o, m

bast, m. patrz pod past

batat, m. słodki ziemniak — kartofel, b a t a t a d o c e, f, (bot. Ipomea Batatas seu Batatas edulis).

bejżaflor, m. koliber, b e i j a - f l ó r, m. (orn. Trochilidae).

bejżaflorek, m. dim. od bejżaflor.

beńtewi, m. muchołówka braz., b e m - t e - v i, m. (orn. Tyrannidae; Pitangus sulphuratus, bolivianus).

bergamota, f. gatunek pomarańcz, b e r g a m o t a, f.

besta, f. zwierzę, bestja, b e s t a, f.

bisiaryja, f patrz pod biszaryja.

bisiejra, m. i f. człowiek małostkowy; fam. «ciekawski», b i c h e i r o (a), adj.

biszaryja, f. robactwo; fam. «coś nadzwyczaj dobrego, smacznego», b i c h a r i a, f.

biszek, m. dim. od biszo.

biszo, m. i n, robak, b i c h o, m.

biszoberna, f. gat. gza u bydła (giez) braz., b i c h o b e r n e, f. (ent. Tabanidae).

biszo de pe, m. pchła piaskowa, b i c h o d e p é, m. (ent. Sarcopsylla penetrans).

bobra, f. patrz pod abobra.

bojtata, f. folkl. latawica, dziwożona. straszydło, strach, b o i t a t á, f.

bola, f. piłka, b o l a, f.

bolasie, pl. ciastka, herbatniki, b o l a c h a, f.

boljadejra, f. przyrząd gauczoski do popędzania bydła i koni na kampach, składający się z trzech skórzanych pasków, zaopatrzonych w żelazne kule, b o l i a d e i r a, f.

bomba, f. rurka do picia herwy z kuji, pompa do gaszenia ognia, b o m b a, f.

bombejro, m. strażnik ogniowy, b o m b e i r o, m.

bond, m. tramwaj, b o n d e, m.

bokorojs, f. żmija jadowita o różnych kolorach, b o c o r á i s, f. (ofid. Pacova sororoca).

borasia, f. guma, kauczuk, b o r r a c h a, f.

botokud, m. szczep indjański środkowej Brazylji, b o t o c u d o, m. (etn. Gês, Aymoré).

brakatinga, f. gat. drzewa braz. b r a c a t i n g a, f. (bot. Mimosaceae).

brankilo, m. gat. drzewa braz. b r a n q u i l i o, m. (bot. Sebastiana Klotschiana).

brasa, f. rodzaj miary, b r a ç a, f. (— 2,20 m.; 4,84 m. kw.).

breka, f. hamulec, b r e c a, f.

briljantina, f. pomada do włosów, perfuma, b r i l h a n t i n a, f.

brinkadejra, f. żart, zabawa, b r i n c a d e i r a, f.

briń, m. grube płótno (żaglowe), b r i m, m.

bruaka, f. torby, juki skórzane, b r u a c a, f.

budega, f. patrz pod butekin.

buera, f. ściek, kanał pod drogą, b o e i r o, m.

bugier, m. szczep indjański południowej Brazylji, b u g r e, m. (etnol. Gês, Aré).

buro, m. osieł, b u r r o, m.

butekin, m. wyszynk, b o t e q u i m, m.

butuk, m. giez braz. czepia się bydła, b u t u c o, m. (ent. Tabanidae).

buziuł, m. patrz pod bużyju.

bużyju, m. małpa-wyjec, b u g i o, m. (zool. Mycetes seniculus seu ursinus).

bysie, grać w — (frazeol). j o g o d e b i c h o s, m. (słynna w Brazylji gra hazardowa).

C.

cedra, f. cedr, c e d r o, m. (bot. Maliaceae; Cedrella brasiliensis).

cygarek, m. papieros, c i g a r r o, m.

cyp, m. ljan, powój pasożytniczy lasów podzwrotnikowych, c i p ó, m. (bot. Papilionoideae, Orchideae).

D.

delegado, m. zastępca policji, d e l e g a d o (da policia), m.

delegasyja, f. urząd policyjny, d e l e g a c i a, f.

deputado, m. poseł do izby posłów kongresu, d e p u t a d o, m.

despaszować, v. a. wysłać, odesłać, załatwić, d e s p a c h á r, v. a.

despeza, f. wydatek. strata, d e s p e z a, f.

diskaskador, m. maszyna do czyszczenia surowej kawy, d e s c a s c a d o r, m.

dispaszować, v. a. patrz pod despaszować.

dispulpador, m. maszyna do obrywania łupin z surowej kawy, d e s p u l p a d o r, m.

domador, m. oswajający — ułaskawiacz zwierząt, zwłaszcza ujeżdżający konie, d o m a d o r, m.

domingejra, f. zabawa taneczna, która się odbyw niedzielę od południa, d o m i n g u e i r a, f.

dormenta, m. pl. progi kolejowe, d o r m e n t e, m.

dos, m. ciasto, cukierek, d o c e, m.

dukan, m. patrz pod tukan.

dziukan, m. patrz pod tukan.

E.

elejtor, m. wyborca, e l e i t o r, m.

elejtorstwo, n. prawo wyborcze (nowotwór polski).

elisir, m. eliksir, e l i x i r, m.

entrada, f. wstęp, e n t r a d a, f.

enżenjo, n. zakład przemysłowy, e n g e n h o, m.

eskrewon, m. pisarek, e s c r e v à o, m.

espingarda, f. strzelba, fuzja, e s p i n g a r d a, f.

estado, n. stan (polit.), e s t a d o, m.

estadoalny, adj. stanowy, dotyczący stanu lub jego rządu, e s t a d o a l, adj.

estranżejro, m. przybysz, człowiek z zagranicy, obcy, e s t r a n g e i r o, m.

estranżerski, adj. zagraniczny, obcy, e s t r a n g e i r o, adj.

F.

faczek, m. dim. od fak; kordelas — mniejszy nóż.

fak, m. rodzaj długiego noża, pałasza, f a c à o, m.

fakon, m. patrz pod fak.

farapos, m. 1) rewolucjonista riograndeński z roku 1893/4, a poprzednio z roku 1835, f a r r a p o s, m. pl., 2) obdartusy, żebraki.

farda, f. paka, f a r d o, m

farinja, f. mąka (maniokowa albo kukurydziana). f a r i n h a, f.

farofa, f. potrawa braz. szarka, farinja i fiżon), f a r o f i a, f.

faryna, f. patrz pod farinja.

fawor, m. przysługa, łaska, f a v o r, m.

faworek, m. dim. od fawor.

fazenda, f. 1) folwark, posiadłość ziemska, 2) materja na ubrania, f a z e n d a, f.

fazendejro, m. właściciel dóbr ziemskich, f a z e n d e i r o, m.

fazender, m. patrz pod fazendejro.

federalista, m. republikanin z r. 1893/4, f e d e r a l i s t a, m.

federalny, adj. dotyczący federalnego systemu republikańskiego, f e d e r á l, adj.

fejtor, m. przewodnik — dozorca, f e i t o r, m.

fejżoada, f. zuga — polewka z fiżonu, f e i j o a d a, f.

ferejro, m. gat. żaby braz., wydającej głos podobny do kucia kowala, f e r r e i r o, m. (erp. Proenias averano; Hyla faber).

ferjado, n. święto narodowe, dzień świąteczny, f e r i a d o, m.

festa, f. zabawa, festyn, f e s t a, f.

festejro, m. kierownik zabawy, f e s t e i r o, m.

fester, m. patrz pod festejro.

fijado, n. kredyt, f i a d o, m.

figejra, f. gat. drzewa braz., f i g u é i r a b r a v a, f. (bot. Urticeae; Ficus).

fita, f. wstęga, wstążka, film, f i t a, f.

fita, to wszystko—, frazeol. «to wszystko nieprawdopodobne lub złudzenie jak film kinematograficzny».

fiżon, m. czarna fasola, f e i j ã o, m. (bot. Phaseolus vulgaris nigerrimus).

fogieta, f. rakieta, f o g u e t e, m.

fogista, m palacz, f o g u i s t a, m.

fojsa, m. rodzaj narzędzia rolniczego, przypominającego kosę w połączeniu z siekierą, f o i c e, f.

fojsować, v. a. robić fojsą, (nowotwór polski).

formisyda, f. środek na mrówki, f o r m i c i d a, f.

fosforek, m. zapałka, p h ó s p h o r o, m.

fregez, m klient, f r e g u e z, m.

freta, f. fracht, f r e t e, m.

friza, f. mała loża przy scenie, f r i s a, f.

fum, m. tytoń, f u m o, m. (bot. Nicotina tabacum).

G.

gabriuwa, f. gat. drzewa braz., c a b r i u v a, f. (bot. Leguminosae; Myrocarpus fastigiatus).

gajola, f. klatka do ptaków, g a i o l a, f.

gajtejro, m. muzykant na harmonji, g a i t e i r o, m.

gajter, m. patrz pod gajtejro.

gajty, pl. tant. harmonja, akordeon, bandonium, g a i t a, f.

gamba, m. dydelf z gatunku torbaczy, g a m b á, m. (zool. Didelphys virginiana).

garafa, f. rodzaj miary, flaszka, g a r r a f a, f. (—0,66 litra).

garafon, m. rodzaj miary; baniasta flaszka, g a r r a f à o, (—2,64 litra).

garapa, f. sok z trzciny cukrowej, pity jako lemoniada, g a r a p a (de canna), f.

garupa, f. miejsce na koniu za jeźdźcem, g a r u p a, f.

gawiroba, f. gat drzewa, owocu braz., g u a v i r o b a, f. (bot Myrtaceae; Myrtus mucronatus, Abbevilea guaviroba).

gazemira, f. kaszmir, c a s i m i r a, f.

gazolina, f. 1) benzyna, rafinowana nafta, służącą do pędzenia motorów; 2) łódź motorowa, g a s o l i n a, f.

gazoza, f. lemoniada, g a z o s a, f.

gizado, n. potrawa braz., ragout, g u i z a d o, m.

głajaka, f. pas skórzany z torebką do pieniędzy, za który wkładają także faki i pistolety, g u a i a c a, f.

głampa, f. róg do picia, g u a m p a, f.

głara, f. gat. dzikiego psa braz., g u a r a, m. (zool. Chrysocyon seu Canis jubatus).

głarda, m. policjant, strażnik, g u a r d a (civil), m.

głardafrejo, m. hamowniczy (przy pociągach), g u a r d a - f r e i o, m.

głaska, f. sznur skórzany, g u a s c a, f.

głat, m. patrz pod kłati.

głatjara, f. patrz pod kłatjara.

głażuwira, f. gat. drzewa braz., g u a j u v i r a, f. (bot. Thymeliaceae; Patagonula americana).

goimba, m. ljan, z którego wyrabiają łyko, g o i m b a, m.

gojabada, f. powidła z gujaw, g o i a b a d a, f.

gojawa, f. gat. drzewa, owocu braz., g o i a b a, f. (bot. Psidium guayava seu pommiferum; Psidium pyriferum).

gowernador, m. prezydent stanu, g o v e r n a d o r, m.

gowerno, n. rząd, g o v e r n o, m.
graja, f. gat. sroki braz., g r a l h a, f. (orn. Cyanocorax caeruleus).
grama, f. trawa, g r a m a, f.
gramada, f. trawnik, g r a m a d a, f.
graszahi, m. gat. dziego psa braz., g r a c h a h i, m. (zool. Canis Azarae seu vetulus).
grizą, m. gat. kuny braz., g r i s ã o, m. (zool. Galictis vittata).
grumiszama, f. gat. drzewa, owocu braz., g r u m i x a m a, f.
grupo, n. szkoła ludowa, g r u p o (escolar), m.
gujawa, f. patrz pod gojawa·
guwerno, n. patrz pod gowerno
gwarana, f. gat drzewa, owocu braz., g u a r a n á, m. (bot. Paullinia sorbilis).
gwarda, m. patrz pod giarda.

H.

herwa, f. 1) gat. drzewa braz., h e r v a m a t é, (bot. Ilex paraguaiensis); 3) odwar z liści drzewa herwowego; 3) herbata z suszonych i mielonych liści herwowych.
herwal, m. las, gaj herwowy, h e r v á l, m.
herwiarz, m. właściciel herwalów, handlarz herwą, h e r v a t e i r o, m.
herwowy, adj. dotyczący herwy, (nowotwór polski).

I.

iglape, m. gat. gryzonia braz., i g u a p e, m. (zool Ursus brasiliensis).
imbira, f. gat. drzewa braz, i m b i r a, f
imbuja, f. gat. drzewa braz., e m b u y a, m. (bot. Bignoniae; Nectandra speciosa).

imbujowy, ad. dotyczący drzewa imbuji (nowotwór polski).

imposto, n. podatek, i m p o s t o, m.

inaja, f. gat. palmy braz., i n a i a, m. (bot. Maximiliana regia).

inambu, m. gat. braz. ptaka kusaka— kury leśnej, i n a m b ú, m. (orn. Crypturus obsoletus).

inga, f. gat. drzewa, owocu braz., i n g á, m. (bot. Mimosaceae).

ingraszate, n. zakład do czyszczenia butów, e n g r a x a t e, m.

inwernada, f. pastwisko dla bydła tucznego, i n v e r n a d a, f.

ipe, m. gat. drzewa braz, i p é, m. (bot. Bignoniaceae; Tecoma ipé).

irara, f. gat. kuny braz., i r a r a, m. i f. (zool. Galictis barbara).

J.

jam, m. roślina bulwiasta, i n h a m e, m. (bot. Aron colocasia).

jama, f. patrz pod jam.

jaszulina, f. gat. drzewa braz., a r g e l i m, m. (bot. Andira anthelmintica).

K.

kabo, m. starszy żołnierz, c a b o, m.

kaboklo, m. potomek najstarszych osadników brazylijskich, c a b o c l o, m.

kabukier, m. 1) tyle co kaboklo, 2) człowiek o niskiej kulturze.

kabresta, f. uździennica, c a b r e s t o, m.

kabrjuna, f. gat. drzewa braz., c a b r i u n a, f. (bot. Bignoniaceae; Dalbergia nigra).

kabrjuwa, f. patrz pod gabrjuwa.
kadeja, f. więzienie, c a d e i a, f.
kąderneta, f. 1) zeszycik; 2) legitymacja wojskowa, c a d e r n e t a, f.
kafezal, m. plantacja kawy, c a f e z a l, m.
kaira, f. stos, c a i r a, c a i e i r a, f.
kaiwa, f. herwal, po którym bydło chodzi, c a i v a, f.
kajber, m. belka, służąca jako podwiązanie dachu, c a i b r o, m
kajsion, m. patrz pod kajszon.
kajsza, f. skrzynka pocztowa, c a i x a (postal), f.
kajszejro, m. kupczyk, handlowiec, kasjer, c a i x e i r o, m.
kajszer, m patrz pod kajszejro.
kajszon, m. skrzynia, pudło, c a i x ã o, m.
kaki, m. gat. śliwki k a k i, m. (bot. Diospyros virginiana).
kaldo, n. mrożony sok z trzciny cukrowej, c a l d o (de canna), m.
kalgier, m. rodzaj miary; zwyczajnie tyle, ile jeden koń uniesie, c a r g u e i r o, m. (—3 alkry).
kalsada, f. bruk, c a l ç a d a, f.
kamarą, m. mały rak morski, c a m a r ã o, m. (Crustacea; Grapus pictus cruentatus).
kamarada, m. przyjaciel, wspólnik, c a m a r a d a, m.
kamerski, adj. dotyczący kamry, (nowotwór polski).
kaminją, m. samochód ciężarowy, c a m i n h ã o, m.
kamp, m. step, c a m p o, m.
kampowy, adj. stepowy, dotyczący kampu (nowotwór polski).
kampuwa, f. krowa, wychowana na kampie, c a m p u v a, f.
kamra, f. starostwo, magistrat, etc., c á m a r a, f.

kamrowy, adj. dotyczący kamry, (nowotwór polski).

kampejro, m. mieszkaniec, pasterz bydła na kampach, c a m p e i r o, m.

kana, f. trzcina cukrowa, c a n n a, f. (bot. Saccharum officinarum).

kaneka, f. garnek, filiżanka, c a n e c a, f.

kanela, f. różne gat. drzew braz., c a n e l l a, f. (bot. Laureaceae).

kanelinja, f. gat. drzewa braz., c a n e l l i n h a, f. (Laureaceae; Nectandra).

kaneta, f. rączka, c a n e t a, f.

kangaj, m. jarzmo, juki na muły, c a n g a l h a, f.

kaninana, f. żmija niejadowita, c a n i n a n a, f. (ofid. Xiphosonia caninum; Spilotes pulutus).

kanjuba, f. roślina braz., pastewna, g r a n d i u v a, f.

kanoa, f. czółno, wyciosane z jednego pnia, c a n o a, f.

kansion, m. przyrząd do młócenia herwy, c a n c h o, m.

kanszа, tor dla wyścigów końskich, c a n c h a, f.

kanzika, f. potrawa braz., opindokowana (obrane ziarnka całe) kukurydza, gotowana w garnku glinianym bez soli, c a n j i c a, f.

kapa, f. płaszcz bez rękawów, peleryna, c a p a, f.

kapanga, m. najemny zbir, c a p a n g a, m.

kapera, f. patrz pod kapuera.

kapilé, m. syrop; sok owocowy, przegotowany z cukrem, c a p i l é, m.

kapiń, n. trawa, zielsko, c a p i m, m.

kapina, f. motyka, (nowotwór polski).

kapinować, v. a. plewić, okopywać, wyrywać chwasty, c a p i n a r, v. a.

kapiwara, f. świnia rzeczna, capivara, f. (zool. Hydro choerus capybara).

kapon, m. resztki lasu, zagajniki, gaiki po kampach, capão, m.

kapuera, f. świeżo wyrosłe zarośla leśne, capoeira, f.

karambola, f. gat. drzewa, owocu braz., carambola, f. (bot. Averrhoa carambola).

karapata, f. rodzaj kleszcza, carrapato, m. (ent. Argast uricata; Argas Megnini).

karapatejro, m. gat. kukułki braz., carrapateiro, m. (orn. Crotophaga minor seu Ani).

karegador, m, tragarz; robotnik, pomocny przy ładowaniu, carregador, m.

karegować, v. a. ładować, nosić, carregar, va.

karejra, f. wyścigi, carreira, f.

karga, f. pociąg ciężarowy, carga, f. (trem de carga).

karnauba, f. gat. palmy braz., carnaúba, f. (bot. Capernicia cerifera).

karneseka, f. suszone mięso, carne secca, f.

karoba, f. gat drzewa braz., caroba, f. (bot. Bignoniaceae).

karona, f. kawał skóry, którą kładą pod siodła braz., carona, f.

karosa, f. wielki ładowny wóz, także dwukółek ciężarowy, carroça, f.

karosejro, m. furman, carroceiro, m.

karoserak, m. furman, (nowotwór polski).

karo trzcina, f. rodzaj trzcinowatej trawy, carriço, m. (bot. Zyperaceae).

karpintejro, m. patrz pod pikapał.

karta, f. list, carta, f.

kartejro, m. listonosz, carteiro, m.

kartuszejra, f. pas do noszenia nabojów, c a r t u c h e i r a, f.

kar*a*, f. gat. kartofla braz., roślina bulwiasta, c a r á, f. (bot. Aron).

karyż, m. przyrząd do suszenia herwy (sposób prymitywny), c a r i j o, m.

kasamba, f. wiaderko-cebrzyk, c a s s a m b a, f.

kasim*a*, m. biały taniec, c a c h i m á, m.

kasion, m. patrz pod kasza.

kaskawela, f. grzechotnik braz., c a s c a v é l, f. (ofid. Crotalus horridus).

kaskudinjo, m. gat. ryby braz., c a s c u d i n h o, m. (icht. Otocinclus).

kaskudo, m. gat. ryby braz., c a s c u d o, m. (icht. Plecostomus lexi).

kasza, f. grono (bananów), c a c h o, m.

kaszas, m. gorzałka z trzciny cukrowej, c a c h a ç a, f.

kaszer, m. patrz pod kajszejro.

kaszola, f. rodzaj gry braz., c a c h o l a, f.

kataja, f. gat. drzewa braz., c a t a y a, f.

katinga, f. gat. drzewa braz., c a t i n g a, f.

kauna, f. gat. drzewa braz., c a u n a, f. (bot. Ilex specialis, ovalifolia)

każ*u*, m. gat. drzewa, owocu braz., c a j ú, m. (bot. Anacardium occidentale).

kinta, f. rodzaj miary, q u i n t a, f. (—60 kg.).

kiriwa, f. gat. papugi braz., k i r i v a, f. (orn. Psittaci).

klima, f. choroba klimatu, anemja niedokrewność, c l i m a, m.

kłati, m. ostronos, mały niedźwiedź braz., q u a t i, m. (zool. Nasua socialis seu rufa).

kłatjara, f. gat. braz żmiji jadowitej, q u a t i a r a, f. (ofid. Lachesis, Bothrops).

kobra, f. żmija, wąż, c o b r a, f.

kobrador, m. urzędnik, ściągający należytości, c o b r a d o r, m,

kobrować, v. a. ściągać należytości, c o b r a r, v. a.

kolektor, m. urzędnik potadkowy, c o l l e c t o r, m.

kolektorja, f. urząd podatkowy, c o l l e c t o r i a, f.

kolektoryja, f. patrz pod kolekterja.

kolszuado, n kołdra watowana, c o l c h u a d o, m.

komarka, f. obwód sądowy, c o m a r c a, f.

komiszama, f. patrz pod grumiszama.

kompadrada, f. fanfaronada, przechwałki, c o m p a d r a d a, f.

kompadre, m. kum, kumoter, przyjaciel, c o m p a d r e, m.

kongonja, f. gat. drzewa braz., c o n g o n h a, f. (bot. Psidium ilex).

konserwa, f. strażnica przy koleji żelaznej, c o n s e r v a, f.

konto, n. tysiąc milrejsów, c o n t o (de reis), (—1:000$000),

konwite, n. zaproszenie, c o n v i t e, m.

koral, zagroda dla świń, c o r r ã l, m.

koronel, m. pułkownik, c o r o n e l, m.

korwa, f. sęp, zbierający padlinę, c o r v o, m. (orn. Catharista urubú foetens).

kostanejry, pl. tant. obrzynki przy tartaku, c o s t a n e i r a s, pl. f.

kowa, f. kapusta braz., c o u v e, f. (bot. Brassicae).

koweflor, m. kalafior, couv-flór, f. (bot. Brassica oleracea botrytis).

kreola, f. sztuka bydła, wychowanego w gopodarstwie, w przeciwieństwie do kampowych (zobacz tamże), creola, f.

kruz, m. strona wentyna, oznaczona krzyżem (południa), cruz, f.

kruzado, m. i n. moneta braz., cruzado, m.

kuja, f. rodzaj tykwy (twardy owoc wydrążony) braz., cuia, (bot. Crescentia cujete).

kujdać, v. a. polnować, bawić, cuidar, v. a.

kumpader, m. patrz pod kompadre.

kumpaderstwo, n. przyjaźń, protekcja, korrupcja, (nowotwór polski).

kurandejro, m. znachor, curandeiro, m.

kurote, f rodzaj miary, beczułeczka, curote, m. (—1 garrafão).

kurtisa, f. gat. drzewa braz., cortiça, f. (bot. Bignonia uliginosa).

kuruża, f. puszczyk braz. sowa, curuja, f. (bot. Speotyto cunicularia).

kutija, f. gat. gryzonia brat, cutia, f. (zool. Dasyprocte aguti).

kwadra, f. rodzaj miary, quadra, f. (—2,20 m.).

kwarta, f. 1) rodzaj miary, quarta, f. (—10 litrów); 2) izba, pokój, quarto, m.

kwartel, m. koszary, quartél, m.

kwartera, m. zastępca policji na kolonji, quarteirão, m.

kwartinja, f. izdebka, alkierz, quartinho, m.

kwati, m. patrz pod kłati.

L.

lansza, f. szalupa, łódź motorowa, lancha, f.

lanszejro, m kierownik lanszy, lancheiro, m.

laranża, f. pomarańcza, l a r a n j a, f. (bot. Citrum aurantium).

largato, m. gat. jaszczura braz., l a g a r t o, m. (h. n. Tupinambis teguixin).

laso, n. lina z oczkiem do chwytania koni i bydła na kampie, l a ç o, m.

lasować, v. a. chwytać bydło i konie za pomocą lasa, l a ç a r, v. a.

lata, f. puszka blaszana, l a t a, f.

latka, f. dim. od lata.

leą, m. lew braz, puma, l e ã o, m. (zool. Felis concolor).

lebuno, m., — a, f., koń o maści siwej, l e b u n o m.

legła, f. mila, l é g u a, f. (—6600 m.).

lejlą, m. aukcja, licytacja, l e i l ã o, m.

lejtejra, f. dzbanek do mleka, l e i t e i r a, f.

limpo, adj. i adv. czysty, l i m p o, adj. i adv.

linija, f. tor kolejowy. l i n h a (da estrada de ferro), f.

liwerunek, m. patrz pod ryberunek.

lontra, f. gat. wydry braz., l o n t r a, f. (zool. Lutra solitaria).

lot, m. miara ziemi, l o t e, m.

lubizomeń, m. wilkołak, strach, folkl., l o b i s h o m e m, m.

M.

madrinja, f, 1) matka chrzestna, kuma, 2) klacz wodząca trzodę, m a d r i n h a, f. i m.

majador, m. przyrząd do młócenia herwy za pomocą kieratu, m a i a d o r, m.

majs, m. kukurydza, m à i z, m.

majsz, m. patrz pod majs.

majtaka, f. gat. papugi braz. maitaca, f. (orn. Pionus maximiliani).

majzena, f. mączka kukurydziana, maizena, f.

makadam, m. szosa, droga bita, wedle systemu inżyniera Mac Adam, macadama, f.

makadamizować, v. a. budować szosę, macadamisar, v. a.

makak, m. gat. małpy braz., macaco, m. (zool. Ateles).

makakinjo, m. gat. małpy braz, macaquinho, m. (zool. Cebus capucinus).

makukka, f. gat. dzikiej kurki braz., macuco, m. (orn. Penelope macuco; Tinamus solitarius).

mala, f. kufer, mala, f.

malatera, f. ankylostomoza, mal da terra, m. (pat. Anchylostomiasis).

malejta, f. febra błotna, maleite, f. (pat. Malaria).

mamą, m. gat. drzewa, owocu, mamão m. (bot. Carica papaia).

mandasaja, f. gat. dzikiej pszczółki braz., mandasaia, f. (ent. Trigonae).

mandjoka, f. maniok gorzki, mandioca, f. (bot. Mannihot seu Jatropha utilissima).

mandubi, m. patrz pod minduiń.

manduri, f. gat. dzikiej pszczółki braz., manduri, f. (ent. Melipona).

mangejra, f. zagroda dla bydła lub nierogacizny, mangueira, f.

manjok, m. patrz pod mandjoka.

mansador, m. obłaskawiacz indjan, także koni i bydła, manasador, m.

mansować, v. a. obłaskawiać, oswajać, mansar, v. a.

manżola, f. prymitywny przyrząd do tłuczenia milji za pomocą płynącej wody, monjolo, m.

maragato m. 1) członek partji federalistycznej z r. 1893—4, 2) żebrak, dziad, m a r r a g a t o, m.

marakana, f. gat. papugi braz., m a r a c a n à, f. (orn. Conurus leucophthalmus).

marakuzia, f. gat. drzewa, owocu braz., m a r a c u j à, f.

margareta, f. gat. kartofla braz., m a n g a r i t o, m.

marmela, f. pigwa, m a r m e l o, m. (bot. Cydonia.)

masaranduba, f. gat. drzewa braz., m a s s a r a n d u b a, f. (bot. Sapotaceae; Tabernaemontana utilis, Mimusapus elata).

masisia, f. roślina, owoc braz., m a x i x i, m. (bot. Cucurbitaceae).

masiusia, f. patrz pod masisia.

masztro, m. maszt, m a ş t r o, m.

maszysiu, m. taniec braz., m a x i x i u, m.

mata, f. herwa, m a t é, m. (bot. Ilex paraguaiensis).

matabiszu, m. kieliszek czystej wódki, p a r a m a t a r o b i c h o, (fam. «zalać robaka»).

matapał, m. ljan, c i p ó m a t a p a u, c i p ó m a t a d o r, m. (bot. Ficus dendroica).

matungo, m. zwykły koń do robót gospodarskich, m a t u n g o, m.

medyda, f. rodzaj miary, m e d i d a, f. (2, 64 litry).

melado, f. syrop z trzciny cukrowej, m e l a d o, m.

melansyja f. kawon, m e l a n c i a, f. (bot. Citrullus vulgaris).

meskito, m. patrz pod moskito.

miko, m. gat. małpy braz., m i c o, m. (zool. Cebus fatuellus).

mil, m. patrz pod milrejs.

milija, f. patrz pod milja.

milja, f. kukurydza, milho, m. (bot. Zea Mais).

milrejs, m. moneta braz., tysiąc rejsów, milde reis, m. (1$000).

mindu'ń, m. orzech ziemny, amendoim, (bot. Hypogaea arachis).

minejra, f. gat. braz. mrówki budującej długie kanały pod ziemią, formiga mineira, f. (ent. Eticon, Atta).

minstrujs, m. roślina braz., używana jako lekarstwo na robaki, choroby nerek i łamanie w krzyżach, menstruz, m. (bot Lepidium bonariense).

mintrujs, m. patrz pod minstrujs.

mofadinja, m. i f. patrz pod almofadinja.

monzie, m. mnich samozwańczy, który dowodzi fanatykami, monje, m.

monziolo, m. patrz pod manżola.

moranga, f. gat. dyni, morango, m. (bot. Cucurbitaceae).

moskitejra, f. siatka dla ochrony przed komarami zawieszona nad łóżkiem, mosquiteiro, m.

moskito, m. komar braz. mosquito, m. (ent. Simulia pertinax).

multa, f. kara pieniężna, multa, f.

multować, v. a. karać pieniężnie, multar, v. a.

municypalny, adj. dotyczący municypjum, municipal, adj.

municypjum, n. obwód miejski, powiat, municipio, m.

muziolu, m. patrz pod manżola.

N.

namorado, m., — a, f., narzeczony, kochanek, n a m o r a d o, m.

namorować, v. a. miłować, kochać się, (fam. «w konkury chodzić»), n a m o r a r, v. a.

namory, pl. tant. miłostki, n a m o r o, m.

nasjonal, adj. krajowy, narodowy, n a c i o n a l, adj.

negosjo, n. interes, n e g o c i o, m.

niutinga, f. gat. drzewa braz., n h u t i n g a, f. (bot Canella alba).

normalista, m., — ka, f., nauczyciel (ka) z ukończonem seminarjum nauczycielskiem, n o r m a l i s t a‘ m. i f.

normalna szkoła, f. seminarjum nauczycielskie, **e s c o l a n o r m a l**, f.

O.

ofisjal de żustisa, m. woźny sądowy, o f f i c i a l d e j u s t i ç a, m.

opindokować, v. a. patrz pod pindokować.

orfanat, m. sierociniec, o r p h a n a t o, m.

owaja, f. gat. drzewa‘ owocu braz., o v a i o, m. (bot. Myrtaceae).

P.

pacior, m. patrz pod pata.

pagador, m. płatniczy, p a g a d o r, m.

pagamento, n. zapłata, odbiór zapłaty, p a g a m e n t o, m.

paja, f. patrz pod palja.

pajol, m. szopa, p a i ó l, m.

pajor, m. patrz pod pajol.

paka, f. gat. gryzonia braz., p a c a, f. (zool. Coelogenys paca).
pakador, m. koń przystający przy każdej wendzie bez nakazu jeźdźca, p a c a d o r, m.
pala, f. zarzutka, rodzaj płaszcza, p a l l a, f.
palanka, f. kołek, p a l a n q u e, m.
palita, f. wykałaczka do zębów, p a l i t o, m.
palit, m palto, żakiet, p a l e t ó t, m.
palja, f. słoma, p a l h a, f.
paljeta, f. kapelusz słomiany, p a l h e t a, f.
palma, f. dłoń, rodzaj miary, p a l m a, (—0,22 m.; 494 cm. kw.)
palmita, f. 1) palma z jadalnym rdzeniem, p a l m i t o, m. (bot. Astracaria); 2) młoda palma; 3) liść palmy.
pał da waka, f. gat. drzewa braz., p a u d a v a c c a, m. (bot. Galactodendron americanum).
pał de bugre, m. gat. drzewa braz., p a u d e b u g r e, m. (bot. Cascaria silvestris).
pał de lejte, m. gat. drzewa braz., p a u d e l e i t e, m (bot. Hevea brasiliensis).
pał fero, m. gat. drzewa braz., p a u f e r r o, m. (bot. Leguminosae; Swartzia tomentosa, Coesalpina ferrea).
pandega, f. żart, figiel, birbantka, biba, p a n d e g a, f.
panela, f. 1) garnek, kocioł; 2) skarb w ziemi zapany, p a n e l l a, f.
pangaré, m. koń o maści czerwonawej, p a n g a r é, m.
pankada, f. szturchaniec, kułak, p a n c a d a, f.
pantana, f. błoto, bagno, moczar, p a n t a n a, f.
papanduwa, f. gat trawy braz., pastewnej, p a p a n d u v a, f.
paragwaja, f. zwyczajny kartofel, b a t a t a p a r a g u a y a, f. (bot. Solanum tuberosum).
parte, f. dział, część kolonji, p a r t e, f.

partykularnie, adv. oddzielnie, osobiście, p a r t i c u l a r m e n t e, adv.

partykularny, adj. osobny, oddzielny, p a r t i c u l à r, adj.

pasejo, n. spacer, p a s s e i o, m.

pasjensja, f. cierpliwość (przysłowiowa w Brazylji), p a c i e n c i a, f.

paseka, f. potrawa braz. (farinja z mięsem, utłuczona w stępie, po odgotowaniu), p a s s o c a, f.

past, m. paśnik, pastwisko, p a s t o, m.

pata, f. kaczka turecka, p a t o, m. (orn. Anas seu cairina moschata).

pataka, f. moneta braz., p a t a c a, f., p a t a c à o, m.

pedrejro, m. gat. ptaka braz., p e d r e i r o, m.

pejtoral, m. 1) pas przy siodle braz., który nakłada się koniowi na piersi, aby siodło nie spadło, 2) różne lekarstwa piersiowe i na reumatyzm, p e i t o r á l, m.

pelega, f. wygarbowana skóra barania, futro, p e l l e g o, m.

pelusja, f. barchan, p e l l u c i a, f.

perdis, f. gat. kuropatwy braz., p e r d i z, m. (orn. Rhynchotus rufescens).

perdriza, f. patrz pod perdis.

perekita, f. gat. papugi braz., p e r e q u i t o, m. (orn. Pyrrhura vittata).

pernejry, pl. cholewki, p e r e i r o s, m. pl.

pernilonga, f. komar, p e r n i l o n g o, m. (—pernas longas).

peroba, f. gat. drzewa braz., p e r o b a, f. (bot. Apocynaceae; Aspidosperma).

pesega, f. brzoskwinia, p e c e g o, m. (bot. Amygdalus persica).

pesegejro, m. gat. drzewa braz., p e c e g u e i r o, m. (Rosaceae; Amygdalus).

peskado, m. solona ryba, p e s c a d o, m.

pesyk, m patrz pod pesega.

petisa, f., — o, m 1) mały koń, kuc, 2) maleństwo, p e t i ç a, f., — o, m.

pijunks, m. (także pijungi, pinjunksy i w innych odmianach), owoc pinjora, p i n h o, m.

pikada, f droga leśna, p i c a d a, f.

pikapał, m. 1) gat. dzięcioła braz., p i c a p a u, m. (orn. Picumnus minutus; Colaptes campestris), także karpintejro (carpinteiro — stolarz, cieśla) zwany; 2) gwardzista cesarski z roku 1893—4, (dla czerwonego kaszkietu, podobnego do czuba dzięcioła).

pikarda, f. patrz pod pikada.

pimenta, f. 1) pieprz, p i m e n t a, f.; 2) papryka, (bot. Capsicum annuum); 3) gat. drzewa braz, (bot. Schinus mallis)

pindokować, v. a. obtłukiwać milję na mąkę, p i n d o c a r, v. a.

pinga, f. łyk (wódki), p i n g a, f.

pingo, m. najlepszy koń, rasowy, p i n g o, m.

pinjał, m. las pinjorowy, p i n h á l, m.

pinjora, f patrz pod pinjor.

pinjo, m. owoc pinjora, p i n h o, m

pinjor, m. gat drzewa braz., p i n h e i r o, m. (bot. Coniferae; Araucaria brasiliensis).

pinjorowy, adj. dotyczący pinjora, (nowotwór polski).

pintasyjgo, m. gat. ptaszka braz., p i n t a s i l g o, m. (orn. Fringilla campestris).

pipa, f. beczka, rodzaj miary, p i p a, f. (—480 litrów).

pipoka, f. potrawa braz.; mała, wybrana kukurydza, smażona na patelni, p i p o c a, f.

piru, m. indyk, p e r ú, m. (orn. Meleagris americana).

pisierą, m. wspólna praca pomocnicza sąsiadów, zakończona zwykle zabawą, p i x e i r ã o, m.

pisierunek, m. patrz pod pisierą.

plansion, m. gruba deska, p l a n c h ã o, m.

po de arojs, m. puder ryżowy, p ó d e a r r o z, m.

polegada, f. rodzaj miary, p o l l e g a d a, f. (—27,5 mm,; 7,56 cm kw.).

pondelą, m. ciasto, p ã o d e l ó, m.

ponsio, m. płaszcz, zarzutka, p o n c h o, m.

ponsz, m. patrz pod ponsio.

porkaryja, f., fam. «świństwo», p o r c a r i a, f.

porkejra, f. i m., fam. «łajdak», «brzydal», p o r q u e i r a, f.

porko do mato, n. gat. dzikiej świni braz., p o r c o d o m a t t o, m. (zool. Dicotyles labiatus).

portrejra, f. patrz pod potrejra

portung, m. brama, p o r t ã o, m.

posto, n. siedziba mansadora indjan, p o s t o, m.

potrejra, f. pastwisko dla koni, ogrodzone, p o t r e i r o, m.

potriju, m. koń, wychowany zdala od kobyły, p o t r i l h o, m.

pozować, v. a. nocować, p o u s a r, v. a.

praja, f. brzeg morski, wybrzeże, p r a i a, f.

prefejto, m. prefekt, burmistrz, starosta, p r e f e i t o, m.

prefejtura, f. magistrat, starostwo, p r e f e i t u r a, f.

pregisa, f. 1) gat. leniwca braz., p r e g u i ç a, f. (zool. Bradypus didactilus); 2) lenistwo.

primo, m kuzyn, p r i m o (irmão), m.

promotor, m. syndyk państwowy, p r o m o t o r, m.

pronto, adv. gotowy, p r o n t o, adj. i adv.

prozować, v. a. gawędzić, (nowotwór polski od p r o z a, p r o z a d o r).

purunga, f. dynia, p u r u n g o, m. (bot. Cucurbitaceae).

pusiermek, m. patrz pod puszerą.

puszadejra, f. antaba, rękojeść, p u x a d e i r a, f.

puszerą, m. tyle co pisierą, p u x e r ã o, m.

puszować, v. a. harować, pracować; dosłownie: ciągnąć, p u x a r, v. a.
putinga, f. gat. trzciny braz., p u t i n g a, f.

R.

ransio, n. szałas, r a n c h o, m.
ransza, f. patrz pod ransio.
rapadura, f. osad odgotowanego soku z trzciny cukrowej, r a p a d u r a, f.
rapoza, f. lis braz., r a p o z a, f. (zool. Pseudalopex azarae).
rejador, m. patrz pod arjador.
rejo, n. rodzaj bata, r e l h o, m.
rejs, m. najdrobniejsza moneta braz., r e i s, m.
rekonjesymento, n kwit kolejowy na nadany bagaż lub fracht, r e c o n h e c i m e n t o, m.
relaszować, v. a. odrzucić, skreślić, r e l a c h a r, v. a.
rem, m. wiosło, r e m o, m.
remedjo, n. lekarstwo, r e m e d i o, m.
remować, v. a. wiosłować, r e m a r, v. a.
resejta, f. recepta, dochód r e c e i t a, f.
respejto, n. respekt, powaga, r e s p e i t o, m.
respejtować, v. a. respektować, poważać, r e s p e i t a r, v. a.
rewerada, f. potrawa braz., fiżon, mączka i szperki na sucho smażone, r e v e r a d o, m.
reżystrado, m., adj. i adv., polecone, rejestrowane, r e g i s t r a d o, m. i adj.
reżystro, n. rejestr, księga gruntowa, r e g i s t r o, m.
riskada, f. materja na ubiory, pojedyńcza, w prążki, r i s c a d o, m.
rodejo, n. rodzaj zagrody dla koni i bydła po fazendach, r o d e i o, m.

rosa, f. świeżo spalony las, wyczyszczony i przygotowany pod zasiewy, r o ç a, f.
rosoka, f. posład na rosie, (nowotwór polski).
rosować, v. a. rosę ciąć, palić, czyścić, r o ç a r, v. a.
ryberunek, m. strumyk, r i b e i r ã o, m.
ryfa, f. rodzaj loterji, r i f a, f.
rym, m. patrz pod rem.

S.

sabij, f. drozd braz., s a b i á, m. (orn. Turdoidae; Turdus).
sabugejro, m. gat. drzewa braz., s a b u g u e i r o, m. (bot. Sambucus australis).
safra, f. zbiór herwy, s a f r a, f.
sajno, m. koń o maści czerwono-szarej, s a i n o, m.
sakutina, f. patrz pod szakutina.
salamarga, f. gorzka sól, s a l a m a r g o, m. (min. Magnesium sulfuricum offic.).
salto, n. wodospad, s a l t o, m.
samambaja, f. palma — paproć, s a m a m b a i o, m.
sanga, f. ruczaj, s a n g a, f.
santinjo, n. obrazek święty, obrazek z podobizną świętego, s a n t i n h o, m.
sapaty, m. pl. buty, s a p a t o s, m. pl.
sapekować, v. a. (herwę —), suszyć gałązki świeżo obciętej herwy nad wolnym ogniem, s a p e c a r, v. a.
sapukaja, f. gat. drzewa braz., s a p u c a i a, f. (bot. Lecythis minor; L. ollaria).
sapupema, f. gat. drzewa braz. s a p u p e m a, f.
sarakura, f. gat. dzikiej kurki braz., s a r a c u r a, f. (orn. Aramides saracura, Limnopardalus nigricans).

sarna, f. świerzb, s a r n a, f.
sarsa, f. gat. małego kartofla braz., s a r s a, f.
sarżente, m. sierżant, s a r g e n t e, m.
sasafrajs, f. gat. drzewa braz., s a s s a f r a z, m. (bot. Laurus sassafraz).
sede, f. siedziba zarządu kolonji, centrum, sède f.
sekos i moljados, n sklep kolonjalny (suche i mokre towary), s e c c o s e m o l h a d o s m.
sekretaryja, f. sekretarjat, biuro, s e k r e t a r i a, f.
selo, n. znaczek, stempel, banderola, s e l l o, m.
selować, v. a. znaczkować, nalepiać znaczki, s e l l a r, v. a.
sera, f. pasmo gór, s e r r a, f.
sereża, f. gat. drzewa braz., c e r e j a, f. (bot. Rosaceae; Cerasus perdicifolia).
serinja, f. pasmo gór, góra, s e r r i n h a, f.
sertą, m. dziczyzna, wnętrze stanu, s e r t ã o, m.
siarope, m. sok owocowy do lemoniady, x a r o p e, m.
sikara, f. filiżanka, c h i c a r r a, f.
sikota, f. bat, c h i c o t e, m.
sinjor, m. — a, f. pan (i), s e n h o r, m. (— a, f.).
skabukrzeć, v. a. upaść kulturalnie, zniżyć swój poziom kulturalny, (nowotwór polski).
sobrada f. piętro, s o b r a d o, m.
sobremeza, f. deser przy stole, danie po obiedzie, s o b r e m e z a, f.
sobrinho, m. bratanek, s o b r i n h o, m.
soga, f. długi sznur z włósienia końskiego, s o g a, f,
sortejado, adj. wylosowany do wojska, s o r t e a d o, adj.
sorwety, pl. lody, s o r v e t e s, m. pl.
sosjo, m. wspólnik, s o c i o, m.
spingarda, f. patrz pod espingarda.

spinje, pl. ciernie, kolce, espinhos, m. pl.
stacyjon, m. stacja kolejowa, estação, f.
stera, f. mata słomiana, esteira, f.
stratować, v. a. zgodzić (coś), zamówić (pracę jakąś), tratar, v. a.
strokować, v. a. zmienić (pieniądze na drobne), trocar, v. a.
subida, f. wzniesienie, pagórek, subida, f.
sulfuret, m. siarczan węgla, używany do konserwowania zboża, sulphureto (de carbono), m.
surukuku, f. gat. braz. żmiji jadowitej, surucucú, f. (ofid. Crotalis seu Lachesis muta seu rhombeata).
surukuru, f patrz pod surukuku, surucurú f.
sużejto, m. osobnik, sujeito, m.
synema, f. kino, cinema, m.
sypo, n ljan, pnącz, pasożyt, cipó, m. (bot. Cissus).
sypo florą, m. gat. ljana braz., którego przekrój daje piękne kwieciste wzory, cipó florão, m. (bot. Bauhinia paranaensis; B. prulchelis).
sypo krus, m. gat. ljana braz., którego przekrój wskazuje na rodzaj krzyża, cipó cruz, m.
syrkular, f. piła cyrkularka, circular, f.
szakabamba, f. gat. dzikiej kury braz., jacupemba, f. (orn. Penelopo superciliaris).
szakier, m. lot, dział ziemi, chacara, f.
szakutyna, f. gat. dzikiej kury braz., jacutinga, f. (orn Penelope seu leucolophos Pipille jacutinga).
szalera, f. kociołek do kawy, chaleiro, m.
szalet, m. domek dla jednej familji, chata drewniana, chalet, m.
szapa, f. 1) płyta, lista; 2) strona wentyna lub innej monety braz., z napisem, bez godła braz., chapa, f.

szaraka, f. patrz pod żararaka.
szarakura f. patrz pod sarakura.
szarka, f. mięso suszone, x a r q u e, m.
szaruta, f. cygaro, c h a r u t o, m.
szaszi, m. i u. braz. paproć drzewiasta, x a x i m, m.
szati, m. gat. dzikiego kota braz., c h a t i, m. (zool. Felis seu Leopardus chati).
szefe du treń, m. dowódca pociągu, c h e f e d o t r e m, m.
szekolater, m. blaszany dzbanek bez lejka, c h e c o l a t e i r o, m.
szikota, f. patrz pod sikota.
szita, f. katun, perkal, c h i t a, f.
szops, m. szklanka świeżego piwa, z beczki, c h o p s, m. (z niemieckiego «Schoppen»).
szpinje, pl. patrz pod spinje.
szupija, f. gat. ptaka braz., c h o p i m, m. (orn. Molothrus bonariensis).
szurasko, n. mięso, pieczone na różnie, c h u r r a s c o, m.
szymango, 1) m., gat. dzikiej kury braz., (orn. Ibycter australis); 2) n., potrawa braz., rodzaj pieczeni, c h i m a n g o, m.
szymarą, m. odwar z herwy, pity z kuji za pomocą rurki — bomby, c h i m a r r ã o, m.
szynele, pl. pantofle skórzane, c h i n e l l o s, m. pl.

T.

tabela, f. pociąg pasażerski, t a b e l l a (trem de —), f.
tabelją, m. notarjusz, mecenas, t a b e l i ã o, m.
taja, f. gat. kartofla braz., t a y á, m.
takwara, f. rodzaj trzciny braz., t a q u a r a, f. (bot. Bambus brasiliensis).
talą, m. kwit podatkowy, t a l ã o, m.

talja, f. rodzaj glinianego dzbanka do wody, t a l h a, f.

tamandua, m. mrówkojad braz., t a m a n d u á, m. (zool. Tomandua tetrodactyle).

tamandua bandejra, m. gat. mrówkojada braz., t a m a n d u á b a n d e i r a, m. (zool. Myrmecophaga tridactyla).

tamanki, pl. drewniaki, pantofle; t a m a n c o s, m. pl.

tambejro, m. wół oswojony, t a m b e i r o, m.

tangar, m. gat. drozda braz., t a n g a r á, f. (orn. Tanagra seu Thranpis violacea; T. s. T. rubra).

tanżerynka, f. gat. małej pomarańczy z Tangeru (Afryka), t a n g e r i n a, f. (bot. Citrus).

tapetki, pl. łapcie, t a p e t o s, m. pl.

taruma, f. gat. drzewa braz, t a r o m á, m. (bot. Citarexylon cinereum).

tasiu, m. midziany kocioł albo patelnia, t a c h o, m.

tatet, m. dzika świnia braz., t a t é t o, m. (zool. Dicotyles torquatus).

tatu, m. pancernik, t a t ú, m. (zool. Dasypus peba seu novemcinctus seu cochicamus).

telego, n. do widzenia, a t é l o g o, m.

tera rosza, f. czerwonoziem glinkowaty, t e r r a r o x a, f. (czysty laterjt)

terno, n. mała wygrana w loterji domowej, t e r n o, m.

terejro, m. tok do suszenia kawy, t e r r e i r o, m.

tizołrejro, m. gat. ptaka braz., t e s o u r e i r o, m. (orn. Sisopygis icterophrys; Sturnoidae).

tokaja, m. imiennik, t o c a i o, m.

toldo, n. wieś indjańska, t o l d o, m.

torda, f. buda na furę, nakrycie na wóz, t o l d a, f

tordiju, m. koń o maści brunatnej, t o r d i l h o, m.

trapisza, f. pomost do lądowania, t r a p i c h o, m.
troko, n. drobne pieniądze, t r o c o, m.
trokować, v. a. zmieniać (na drobne), t r o c a r, v. a.
tropa, f. stado koni lub bydła, t r o p a, f.
tropejro, m. handlarz koni i bydła, poganiacz, t r o p e i r o, m.
trotjować, v. a. jechać truchtem, drobnym krokiem, t r o t i a r, v. a
tukan, m pieprzojad, t u c a n o, m. (orn. Rhamphastus dicolorus-Teminckii).
tukanejra, f. gat. drzewa braz., t u c a n e i r o, m
tulja, f. suszarnia kawy, t u l h a, f.
turma, f. grupa, oddział robotników, żołnierzy itp., t u r m a, f.

U.

ur*u*, m. gat. dzikiej kury braz., u r ú, m. (orn. Odontophorus capueira).
urub*u*, m. ścierwnik, sęp braz., u r u b ú, m. (orn. Cathartes aura).

W.

walentą, m. człowiek mężny; fam. «przechwałka», zabijaka, v a l e n t ã o, m.
walets, f. rów, v a l e t e, m
warzie, pl. zarośla nadbrzeżne, v a r g e n s, m. pl.
warże, pl. patrz pod warzie
wasoira, f. gat. drzewa braz., v a s s o u r a, f. (bot Mimosa incendiata).
wenda, f. karczma, sklep. v e n d a, f.
wendysta, m. kupiec, karczmarz, v e n d i s t a, m
wendziarstwo, n. zajęcie wendziarza, (nowotwór polski).
wendziarz, m. karczmarz, kupiec, (nowotwór polski).

wentyn, m. drobna moneta braz., v i n t e m, m. (—20 réis).

wiażante, m. agent podróżujący (dla firm handlowych), v i a j a n t e, m.

wiaże, f. podróż, v i a g e m, f.

wiażować, v. a. podróżować, v i a j a r, v. a.

wicynal, m. część kolonji, v i n c i n a l, m.

wiliń, m. miasteczko, v i l l i n h a, f.

wiola, f. rodzaj gitary braz., v i o l a, f.

wiolą, m. rodzaj gitary braz. o odmiennym głosie, v i o l ã o, m.

wispura, f. loterja domowa, v i s p u r a, f.

woadejra, f. gat drzewa braz., v o a d e i r a, f. (bot. Psidium ilex mattè).

Z.

zelador, m. drożnik, gorliwiec, z e l a d o r, m.

zgastować, v. a., spotrzebować, stracić, g a s t a r, v. a.

zinzibira, f. piwo imbirowe, g e n g i b r e, m. (ginger-beer, ang.).

Ż.

żabotikaba, f. gat. drzewa, owocu braz., j a b o t i c a b a, f. (bot. Myrtus seu Eugenia cauliflora).

żaglatirika, f. ocelot, j a g u a t i r i c a, f. (zool. Felis seu leopardus pardalis; F. macruro).

żakaranda, f. gat. drzewa braz., j a c a r a n d à, f. (bot. Macharium incorruptibile, Dalbergia nigra; Leguminosae).

żakare, m. aligator braz., j a c a r é, m. (h. n. Alligator seu Caiman seu Champsa latirostris).

żaku, m. kłusak braz., j ą c ú, m. (orn. Penelope).

żangada, f. gat. drzewa braz., jangada, f. (bot. Apeiba tibourbou).

żararaka, f. gat. jadowitych żmij braz., jararaca, f. (ofid. Lachesis atrox).

żenżibre, m. patrz pod zinzibira.

żiboja, f. gat. braz. żmiji jadowitej, giboia, f. (ofid. Hydrophidae).

żoą grande, m gat. wielkiego ptaka braz., żuraw, joão grande, m. (orn. Ardea cocoi).

żurada, f. sąd przysięgły, jurada, f.

żurado, m. przysięgły, jurado, m.

żuis da pas, m. sędzia pokoju, juiz da paz, m.

żuis da tera, m. sędzia gminny, juiz da terra, m.

żuis direjto, sędzia praw, juiz de direito, m.

D. Dodatek do słowniczka.

1. Zapożyczone z portugalskiego imiona i ich zdrobnienia.

Józinjo — Józik z portug. Josésinho.

Karlito — Karolek, Carlito.

Luis — Ludwik, Luiz.

Siandoka — patrz pod Szandoka.

Sika — Franciszka, Chica (Francisca).

Sikinja — Frania, Chiquinha.

Sikinjo — Franek, Chiquinho.

Siko — Franciszek, Chico (Francisco).

Stanislauzinjo — Staś, Stanislausinho, (Stanisláu = Stanisław).

Szandoka — Aleksander, Xandoca (Alexandre).

Walentiń — Walenty, Valentim.
Walentinjo — Walek, Valentinho.
Żosé — Józef, José.

2. Spolszczone nazwy polityczne, geograficzne, oraz nowotwory polskie.

Afonsopeniak, z kolonji Affonso Penna (Paraná).
Agłabranczanin, z kol. Agua Branca (Paraná).
Arałkarjanin, z kol. Araucaria (Paraná).
Arałkaryjski, przymiotnik od Araukarja.
Bąchijczyk, przym. od Bahia.
Bateja, kol. Bateias de baixo (Santa Catharina).
Batejczyk, z kol. Bateias de baixo.
Batejski, przym. od Bateja.
Brazylija, Brazylja.
Brezalski, brazylijski (franc. Brésil).
Brezylja, Brazylja.
Felicjanin, z kol. São Feliciano (Rio Grande do Sul).
Felicjański, przym. od Felicjano
Felicjanowo, kol. São Feliciano
Garapława, kol. Guarapuava (Paraná).
Głarańczyk, z kol. Guarany (Rio Grande do Sul).
Herwalzyna, kol. Hervalsinho (Paraná).
Iugwas, 1) rzeka parańska, 2) kol. Iguassú (Paraná),
Jan, kol. pod Itayopolis, São João (Sta Catharina).
Kandydziak, z kol. Santa Candida (Paraná).
Kataryńczyk, ze stanu Santa Catharina.
Kataryński, przym. od Sta Catharina.
Konstantyna, kol. pod Massarandubą, Benjamin, Constant (Sta Catharina).
Kurytybski, przym. od Kurytyba (Curityba, stolica stanu Paraná).

Lameńczyk, z kol. Lamenha Grande albo Pequena (Paraná).
Luceniak, z kol. Lucena — Itayopolis (Sta Catharina).
Malet, kol. Marechal Mallet (Paraná).
Maletańczyk, 1) z kol. Marechal Mallet (Paraná), 2) uczeń albo wychowanek szkoły im. Mikołaja Kopernika w M. Mallet.
Maletański, przym. od Malet.
Mateusz, kol. São Matheus (Paraná).
Mateuszanin, z kol. São Matheus.
Natalczyk, z kol. Rio Natal (Sta Catharina).
Parańczyk, ze stanu Paraná).
Parański, przym. od Parana.
Paulistanin ze stanu albo miasta São Paulo.
Paulistański, przym. od São Paulo.
Piotr, różne kolonje São Pedro w Paranie i Sta Catharinie.
Piranga, kol. Ypiranga (Paraná, także i w Sta Catharinie).
Pontagros, miasto Ponta Grossa (Paraná).
Pontagrosiak, z miasta Ponta Grossa.
Pontagroseński, przym. od Pontagros.
Riograndeńczyk, ze stanu Rio Grande do Sul.
Riograndeński, przym. od Rio Grande do Sul.
Rioklareńczyk, z kol. Rio Claro (Paraná).
Rioklareński, przym. od Rio Claro.
Rioski, przym. od Rio de Janeiro.
Riowianin, ze stolicy Rio de Janeiro.
Rosanowo, kol. Roça Nova (Paraná).
Rosy, patrz pod Rosanowo.
Skanoinja, miasto Canoinhas (Sta Catharina).
Święta Katarzyna, stan Santa Catharina.
Szpiga, część kol. Antonio Olyntho, Espigão (Paraná).
Taruma, kol. Taromá-Padre Paulo (Parana).
Tarumiak, z kol. Taromá.
Terezyn, kol. Theresina (Paraná).

Tomaskwelak, z kol. Thomas Coelho (Paraná).
Tomaskwelja, kol. Thomas Coelho.
Wermel, kol. Rio Vermelho (Sta Catharina).
Wermelak, z kol. Rio Vermelho.
Wermelczyk, patrz pod Wermelak.
Wiliń, kol. Prudentopolis (Paraná, Villinha — miasteczko).
Zbateja patrz pod Bateja.

3. Kurjoza polskie.

Ignacewo, kol. Iguassú (Paraná).
Koszyce, kol. Cachoeira (Paraná).
Kurytybka, gat. trawy pastewnej, której nasienie sprowadzają z Kurytyby.
Trzcinów, kol. Taquara (Paraná).
Zabramka, kol. Agua Branca (Paraná).

4. Uzupełnienie do słowniczka.

briga, f. bitka, kłótnia, briga, f.
bulisio, n. wyszynk w borach, bulicho, m.
bulisiejro, m. właściciel szynku w borach, bulicheiro, m.
kabukler, m. tyle co kabukier.
kabuklerski, **kabukierski**, przym. od kabukler.
kanszować, v. a. młócić herwę, canchar, v.a.
kapatajs, m. nadzorca, dozorca, przodownik, capatáz, m.
mandaszuwa, m. fam. niezdara, wścibinos, wodzirej i t. p., mandachuva, m. (dosłownie: spuść deszcz!).
merkado, m. rynek, mercado, m.
pesta, f. zaraza na bydło i drób, choróbsko. peste, f.
serno, n. rdzeń, cerno, m.

tainja, f. gat. ryby braz., t a i n h a, f. (icht. Lota molva).
trilja, n. tyle co asejro (obacz tam), t r i l h o, m.

III. Różne uwagi.

Nie jestem filologiem ani też żadnym językoznawcą polskim, więc też praca moja zapewne nie jest wolną od różnych błędów, pomimo że włożyłem w nią niemało trudu. Od samego przyjazdu do Brazylji, przez całe cztery lata mojego tu pobytu, zbierałem materjały do «słowniczka wyrazów zapożyczonych z portugalszczyzny». Co zebrałem, podaję teraz jako rodzaj studjum językoznawczego, nie roszcząc sobie jednakowoż pretensji ani do gruntowności opracowania ani też do zupełności słowniczka, bo wyrazów zapożyczonych albo już spolszczonych przez lud polski w Brazylji jest znacznie więcej. Podałem zaledwie najwięcej używane i będące w powszechnem użyciu wśród kolonij polskich Południowej Brazylji.

P r a c ę m o j ą u w a ż a m j e d y n i e z a m a t e r j a ł, g o d n y o p r a c o w a n i a gruntownego p r z e z przyszłego b a d a c z a p o l s k i e g o, który zainteresuje się narzeczem polsko-brazylijskiem. Kończąc to studjum, nie mogę powstrzymać się od niektórych uwag, które mogą wyświetlić jeszcze niejedno zagadnienie językowe u ludu polskiego w Brazylji, a mianowicie wymowę i pisownię.

W y m o w a.

Nie wszyscy koloniści polscy w Brazylji wymawiają słowa, zapożyczone z portugalskiego jednakowo. Jedni zatrzymują wymowę oryginalną danego wyrazu, inni starają się upodobnić ją do wymowy polskiej, jeszcze inni przystosowują ją zupełnie do wymogów języka i ucha polskiego, tak iż nie-

obeznany nie poznałby w wymowie tych wyrazów spolszczonych ich pochodzenia obcego. Jako przykład może posłużyć słowo «bicho», które przeszło już następującą morfologję: biszo—bysio — biszek — biszka.

Następnie trzeba zwrócić uwagę na wymowę pewnych grup spółgłoskowych, jak **ng** i **nk**, których nie należy wymawiać oddzielnie ale podobnie jak nasze: bankiet, anglik Tu należą słowa jak: portung, espingarda, inga i inne.

Trudniejszą jest sprawa akcentu, który w polskiem spoczywa zwykle na przedostatniej sylabie, a w portugalskiem przenosi się to na pierwszą, to na środkową albo też na ostatnią sylabę. Niezupełnie spolszczone zapożyczenia zachowały akcent oryginalny i dlatego spotykamy słowa jak: abakaszí, ingá, inambú, bárbaridade, bèjżaflor, bèńtewi, alfándega, apólisa, i t. p.

Jednakowoż lud nasz dąży stale do spolszczenia słów i pod względem akcentu, jak tego dowodzą wyrazy fiżon (feijão), bojtata (boi ta-tá), freges (freguéz), elejtor (eleitór) i podobne.

Zczasem i reszta wyrazów spolszczonych ulegnie podobnej modyfikacji.

Pisownia.

Pewne trudności przedstawia także pisownia tych słów. Większość coprawda nie wymaga osobnych przepisów, ale dla niektórych wyrazów trzeba będzie odstąpić od zwykłych reguł pisowni polskiej i zachować pisownię poniekąd oryginalną.

Dotyczy to zwłaszcza litery r, za którą w polskiem pisze się długie y, w portugalskiem jednak często małe i, które też tutaj inaczej brzmi. To małe **i** trzeba będzie zachować w pisowni wyrazów jak: farinja, ariba, briga, ariranja i podobnych.

Litera g wymaga w wyrazach czysto polskich przed e krótkiego i; w wyrazach spolszczonych z portugalskiego nie jest ono potrzebne, bo tu zamiast i stało u. I tak należy pisać: figejra, freges i t. p. Wyjątkowo można pisać słowo fogieta, które brzmi zupełnie po polsku.

Pewne ustępstwo trzeba będzie poczynić wobec wyrazu rossa, który należy pisać przez dwa ss dla odróżnienia od polskiego słowa rosa. Tak samo należy pisać rossować i rossoka.

Tyle co do pisowni.

Co jest dobre a co złe?

Nie wszystkie spolszczenia i zapożyczenia są koniecznie dobre. Dużo jest słów takich, które należałoby rugować i usuwać, gdyby to można zrobić. Jednakowoż wątpię w to, bo — jak już zaznaczyłem we wstępie — wpływ odnośnych czynników jest za słaby, a Brazylizacja szybko kroczy naprzód.

Nie jestem pesymistą pod tym względem, ale jestem przekonany, że za lat 10 — 20 lud polski w Brazylji słabo będzie władał językiem ojczystym, o ile nie nastąpi przypływ nowej emigracji a z nim i odświeżenie i wzmocnienie ducha polskiego.

Mimo to mnóstwo wyrazów spolszczonych wejdzie i powinno wejść do słownictwa polskiego. Do takich wyrazów, wzbogacających język polski, należą zwłaszcza: rossa, rossować, fojs, fojsować, aranja, aroba, alkier, fak, faczek, fum, fregez, fiżon, herwal, herwiarz, fazenda, wendziarz, gazoza, kamp, kapinować, kapera, kaszas, kowa, kinta, kaiwa, pikada, ransza, rossoka, szarka, szakier, szymaron, selować, synema (wyraz lepszy stokroć od naszego kina albo kinematografu),

t r a p i s z e, z g a s t o w a ć, no i wszelkie nazwy z historji naturalnej, geografji i historji brazylijskiej.

Stanowczo odrzucić należy, alfandega, atrazować się, koncertować, bajl, prozować, bandejra, barbejro i mnóstwo innych wyrazów, zanieczyszczających nasz piękny język ojczysty. Mam tu na myśli naturalnie nasz ogólno-polski język, bo z djalektu polsko-brazylijskiego nikt ich nie wyruguje.

Kończąc tę rozprawę, muszę jeszcze podziękować tym wszystkim, którzy zainteresowali się moją pracą i pomogli ją wykończyć. Do nich należy w pierwszym rzędzie Ks. Jan Rzymełka, przełożony polskich X. X. Misjonarzy w Brazylji i Pan Konsul Zbigniew Miszke, w Kurytybie.

Za pomoc w zbieraniu materjału muszę podziękować zwłaszcza Ks. H. Mięsopustowi i p. Annie Wielgosz w Rio Vermelho, p. J. Dobrzyńskiej w Blumenau, p. L. Błaszkowskiemu w Bateias de baixo i p. St. Felskiemu w Taromá.

Bateias de baixo, 24. VII. 1925 r.

J ó z e f S t a ń c z e w s k i.